

Analiza diskursa o Kosovu i Metohiji u nedeljnicima Nin i Tajm na tekstualnom nivou prema novim mikrožanrovima¹

Gordana Zalad²

Univerzitet u Beogradu, Fakultet političkih nauka

DOI: 10.5937/cm16-32857

Sažetak: Predmet ovog rada je analiza političkog diskursa u okviru žanra političkih nedeljnika Nin i Tajm. Tema Kosova izabrana je kao zajednička platforma za oba korpusa kako bi se mogli upoređivati i zbog njene važnosti i aktuelnosti za Srbiju, velike učestalosti i interesovanja svetskih medija. Glavno pitanje, odnosno glavni cilj ovog istraživanja jeste: kako su strukturisani tekstovi o Kosovu i Metohiji u dva različita nedeljnika od 2000. do 2013, odnosno, kako se isti žanr o istoj temi ostvaruje u dva različita politička, društveno-kulturna i jezička okruženja? Glavna hipoteza rada jeste da će se dva korpusa značajno razlikovati. Najpre smo utvrdili kom mikrožanru pripada svaki tekst, a podelu i kategorizaciju mikrožanrova uradili smo prema Martinu (Martin, 1984) i Vajtu (White, 1998) zato što se ona zasniva na vrstama ekspozicije novinskih komentara i zato što je relevantna za analizu političkog diskursa nedeljnika. Zatim smo utvrdili generičku strukturu tekstova koja se odnosi na opštu, konvencionalnu organizaciju teksta. Potom smo analizirali retoričku strukturu, koja se odnosi na unutrašnje tekstualne obrasce koji prikazuju faze kojima se ostvaruju retoričke funkcije. Metodom kontrastivne komparativne analize utvrdili smo sličnosti i razlike u engleskom i srpskom korpusu. Analiza mikrožanrova pokazala je da je u engleskom korpusu najzastupljenija medijska argumentativna ekspozicija, dok je u srpskom korpusu eksplanatorna ekspozicija najzastupljenija. Utvrdili smo generičku strukturu tekstova koja se odnosi na opštu, konvencionalnu organizaciju članka. Potom smo analizirali retoričku strukturu, koja se odnosi na unutrašnje tekstualne obrasce koji prikazuju faze kojima se ostvaruju retoričke funkcije. Rezultati istraživanja potvrdili su glavnu hipotezu da će se članci oba korpusa značajno razlikovati.

KLjučne reči: politički diskurs, tekstualna analiza, Nin, Tajm, mikrožanr, retorička struktura

¹ Tekst koji sledi je deo neobjavljene doktorske teze: „Politički diskurs o Kosovu i Metohiji u nedeljnicima Nin i Tajm od 2000. do 2013. godine” sa Fakulteta političkih nauka u Beogradu.

² Kontakt sa autorom: gordana.zalad@fpn.bg.ac.rs

Uvod

Da bismo istražili retoričku i jezičku strukturu diskursa njuzmagazina, istraživanje smokoncipirali na tri multidimenzionalna nivoa: tekstualnom, intertekstualnom i kontekstualnom. Na osnovu predmeta, ciljeva i hipoteza definisanih u tezi, kao i multidimenzionalnog nivoa analize, postavili smo relevantan i složen teorijski okvir koji se sastoji od: kritičke analize diskursa, sistemske funkcionalne lingvistike, teorije vrednovanja, nove kontrastivne retorike, novih retoričkih žanr studija, teorije ESP i studija o ulozi medija u dva različita društvena konteksta. Odlučili smo se za žanr njuzmagazina stoga što multidisciplinarni pristup sačinjen na ovom teorijskom okviru predstavlja novinu u istrživanju političkog diskursa na našim prostorima. Novinu predstavlja i primena teorije vrednovanja i sistemske funkcionalne lingvistike, kao i kontrastivno istraživanje žanra njuzmagazina u dva različita politička, društvena, kulturna i jezička konteksta.

U ovom radu istražuju se sličnosti i razlike u pisanju u okviru žanrova političkih nedeljnika Nin i Tajm. Istraživanje se zasniva na analizi tekstualnih karakteristika tih članaka, s posebnim akcentom na različite mikrožanrove, generičku strukturu i dubinsku retoričku strukturu. Najpre ćemo objasniti pojam kritičke analize diskursa (u daljem tekstu često KAD)³ – pravca u anilizi diskursa koji se razvio u poslednjoj deceniji dvadesetog veka. Najupečatljiviji predstavnik i osnivač KAD je Norman Ferklaf i zato ćemo predstaviti njegov model. Sistemska funkcionalna lingvistika (često u radu skraćénica SFL) nastala je kada se u lingvistici pažnja usmerila sa rečenice na tekst, odnosno, kontekst. Najveći doprinos u ovoj teoriji dao je M.A. K. Halidej. Dve ključne teorijske oblasti za analize u ovom radu su nova kontrastivna retorika i nove retoričke studije žanra.

I Teorijski okvir rada

1.1 Kritička analiza diskursa

Kritička analiza diskursa razvila se iz analize diskursa, a razlikuje se od nje po kritičkom pristupu. Analiza diskursa bavi se opisom instance diskursa, dok KAD interpretira i objašnjava (Fairclough, 1992a). U KAD se diskurs posmatra kao *oblik društvene prakse* (Fairclough & Wodak, 1997:258), a kontekst

---

³ Na engleskom je skraćénica CDA.

upotrebe jezika smatra se ključnim u izučavanju diskursa (Wodak, 2001). Van Dejk kaže da „KAD nije ni pravac, ni škola, niti specijalizacija unutar mnogih pristupa u studijama o diskursu,” već ona „ima za cilj da ponudi drugačiji *način* ili *perspektivu* teorizacije, analize i primene na čitavom polju”. On još dodaje da je „od ključne važnosti za onog ko se bavi kritičkom analizom diskursa eksplicitna svesnost njegove uloge u društvu” (Van Dijk, 2001b:352). Mnogi autori su pokušali da sistematizuju kritičku analizu diskursa, da pomenemo samo neke: Ferklaf (Fairclough, 2000, 2003, 2004), Van Dejk (Van Dijk, 1993, 1999, 2001), Dži (Gee, 2005), Vodak (Wodak, 1996, 2000, 2001) i Skolon (Scollon, 2001). Ferklaf zasniva svoju teoretsku pretpostavku da su tekstovi i diskursi društveno konstitutivni. Ferklaf kaže: „Jezička upotreba uvek istovremeno predstavlja: a) društvene identitete, b) društvene odnose i c) sisteme znanja i verovanja” (Fairclough, 1995a:134). Ne postoji jedan jedinstveni teorijski i metodološki okvir za anлізу teksta, a Van Dejk tvrdi da nema konsenzusa oko metoda analize među lingvistima koji se bave kritičkom analizom diskursa (Van Dijk, 2001:315).

1.2 Sistemska funkcionalna lingvistika

Sistemska funkcionalna lingvistika (SFL)⁴ bavi se istraživanjima koja za cilj imaju upotrebu jezika u društvenom kontekstu (i tako je bliska sa sociologijom) da bi se postigli određeni ciljevi. Predmet ove discipline je diskurs (pisani i govorni) i kontekst u kom su tekstovi nastali. Osnovna pretpostavka SFL je da značenje uključuje izbor: ako ne postoji alternativa, odnosno izbor, da se nešto upotrebi, to onda nije značenjski izbor. Ali ako postoji izbor u kontekstu, onda je sam izbor značenjski. SFL analizira jezik iz perspektive značenja: ona posmatra jezik kao izvor za proizvodnju značenja. Istražuje se kako jezik funkcioniše da bi se izrazila značenja koje korisnici jezika žele da komuniciraju. Halidej tvrdi da unutar svake kulture postoji *mreža značenja* (engl. network of meanings) koja konstituise *društveno značenje* (engl. social semiotic) te kulture. Halidej smatra da se konteksti u kojima se proizvode tekstovi pojavljuju ponovo u onome što on naziva *situacioni tipovi* (Halliday, 1978:100).

---

⁴ SFL je skraćenica u daljem tekstu.

1.3 Nova kontrastivna retorika i žanr

Ne samo što je došlo do ekspanzije vrsta žanra, već je došlo i do promene u tekstualnoj analizi koja akcenat stavlja na društveni kontekst u kom tekstovi nastaju (KAD I SFL) što je dovelo i do promena u kontrastivnoj retorici. Tekstovi su društveno ovisni i svaki tekst mora da uzme u obzir publiku kojoj je namenjen, ciljeve koje želi da postigne i način na koji to može postići.

U istraživanjima kontrastivne retorike akcenat se stavlja na retoričku strukturu i ona predstavlja esencijalnu komponentu jezika. Retoričke strukture se menjaju kroz vreme i prostor. Takođe su društveno konstruisane i prenosive. Retoričke strukture se razlikuju među jezicima i kulturama, a te razlike su dinamičke i menjaju se istovremeno kako se menja i društvo (Ostler, 2001). Društvene norme i pravila utiču na pisanje tekstova u svim oblastima. U novoj kontrastivnoj retorici ne analizira se samo *značenjetekstova*, već je bitan način kako se konstruiše značenje u tekstu. Bazerman i Prajor postavljaju tri pitanja koja mogu pomoći u analizi tekstova: O čemu se govori? Kako tekstovi utiču na publiku? Kako nastaju tekstovi? (Bazerman & Prior, 2004)

Postoji mnogo vrsta žanrova, pa tako i raznih definicija žanra, zavisno od oblasti, odnosno naučne discipline u kojoj se definiše. Prvu i najutucajniju definiciju žanra iz oblasti nove retorike definiše Karolin Miler (Miller, 1994a). Ona tvrdi da se žanr kao retorička aktivnost bazira na ponavljajućim situacijama i da je to otvorena kategorija zasnovana na retoričkoj praksi, a ne zatvorena koja se bazira samo na strukturi, supstanci ili cilju. Iz naše teorije ovde možemo prepoznati tumačenje prof. Radomira Životića koji se posebno bavio pitanjem klasifikacije žanra, tumačeći ih „zajednicom strukturno-kompozicijskih osobina specifičnih za dati žanr” (Životić, 1993:11).

Drugu definiciju žanra iz ugla sistemske funkcionalne lingvistike dao je Martin koji kaže da je žanr „fazna, ciljno orijentisana i svrishodna društvena aktivnost u kojoj ljudi učestvuju kao članovi svoje kulture” (Martin, 1984:25). Ovaj stav koincidira sa tvrdnjama naših teoretičara koji u žanrovima traže „meru komunikabilnosti kojom se sadržajem kreira određeno značenje” (Jevtović, Petrović, Aracki, 2014:115).

Batija (Bhatia, 2004) formuliše treću definiciju žanra i kaže da se

„žanr prevashodno odnosi na jezičku upotrebu u konvencionalizovanoj komunikativnoj sredini i njome se izražava specifičan set komunikativnih

ciljeva određene discipline ili socijalne institucije, koja opet omogućava stabilne strukturne forme postavljajući ograničenja pri upotrebi leksikogramatičkih, kao i diskursnih sredstava” (Bhatia, 2004:23).

Ova Batijina definicija je relevantna za naš rad u tom smislu što komentari nedeljnika (oba njuzmagazina) predstavljaju žanr koji je realizovan u konvencionalizovanoj komunikativnoj sredini s ciljem da se kroz komentare izraze specifični komunikativni ciljevi. Uvažavajući činjenicu da komentari, mišljenja i sudovi novinara daju specifično obeležje svakom mediju, posebno njuzmagazinima, tragamo za kritičnošću i argumentovanošću sadržaja uvažavajući zapažanja teoretičara kako „dobri komentatori žele uvjeriti javnost u ispravnost svojih stajališta” (Malović, 2005:245).

Konorova primećuje da se sve više pažnje posvećuje analizi žanra u kontrastivnim retoričkim istraživanjima (Connor, 2004:293). U tim istraživanjima akcenat je na tipičnim tekstualnim ili strukturalnim analizama – generičkim strukturalnim i retoričkim funkcionalnim analizama.

Glavna postavka teorije žanra da je žanr „društvena aktivnost” (Martin, 1984) je primenjena u našem radu u smislu da tekstovi u političkim magazinima predstavljaju društvenu aktivnost u dva različita društveno-politička, jezička i kulturna konteksta, a sve ih vezuju događaji koji su se dešavali na Kosovu i Metohiji u vremenskom periodu od 2000–2013. godine. Mi žanr pre svega shvatamo kao deskriptivno i analitičko sredstvo. Analiza žanra za predmet izučavanja ima lingvističko ponašanje smešteno u institucionalno akademsko ili profesionalno okruženje – u našem slučaju su to tekstovi raznih autora.

1.4 Nove retoričke studije žanra (NRGS)⁵

Predmet novih retoričkih studija žanra su neliterarni tekstovi. Autori polaze od ranije prihvaćenih koncepata žanra koji uključuju shvatanje žanra kao „tipa” ili „vrste” diskursa koji karakterišu sličnosti sadržaja i forme i proširuju ih tako što regularnosti u tipovima diskursa povezuju sa širim društvenim i kulturnim razumevanjem upotrebe jezika. Esej Karolin Miler „Žanr kao društvena aktivnost” iz 1994. godine smatra se začetkom nove žanrovske teorije. Milerova iznosi pet karakteristika žanra koje su zajedničke pisanim tekstovima:

⁵ NRGS je odomaćena skraćenica u novim retoričkim studijama.

1. Nova retorika posmatra žanr kao „konvencionalnu kategoriju diskursa koja se uveliko zasniva na tipizaciji retoričke aktivnosti” (Miller, 1994a:37). To je oblik društvene aktivnosti, što znači da se žanr posmatra kao često ponavljana društvena aktivnost od strane individualnog društvenog aktera ili grupe aktera da bi ostvarili svoje retoričke ciljeve.
2. Pošto je žanr značenjska aktivnost, on može da se interpretira pomoću pravila i do određenog stepena žanr je zavisian od pravila.
3. Žanr se razlikuje od forme. Milerova kaže da je forma uopšteniji termin od žanra: „žanr je forma samo na jednom određenom nivou koji je spajanje nižih nivoa formi i karakteristične supstance” (Miller, 1994a:37).
4. Žanrovi služe kao rekurentni obrazac jezičke upotrebe i pomažu u konstituisanju kulture. To implicira da žanrovi ne samo što predstavljaju deo određene kulture, već oni na izvestan način oblikuju kulturu.
5. „Žanr je retoričko sredstvo za posredovanje između privatnih namera i društvene nužde” (Miller, 1994a:37), što znači da je žanr medijaciona sila između individue i društva. Izučavajući žanrove možemo da objasnimo društvene procese u kojima su tekstovi individualnih autora bili pod uticajem ili posredovani od strane kontekstualnih faktora.

Milerova se zalaže za otvoreni pristup klasifikacije žanra koji se zasniva na retoričkoj praksi i predlaže neku vrstu etnometodološkog pristupa u proučavanju žanra. To je pristup koji „pokušava da objasni znanje proisteklo iz prakse” (Miller, 1994a:27). Koristeći teoriju Milerove istraživači mogu da analiziraju tekstove i njihove zajedničke formalne karakteristike, ali i da uzmu u obzir da forme koje se ponavljaju imaju kognitivne posledice kod korisnika, odnosno čitaoca. Njena teorija je primenjiva na analize iz ugla tekstualne, kognitivne i kontekstualne ili retoričke perspektive.

II Korpus istraživanja

Da bismo odgovorili na glavno pitanje rada: kakva je struktura tekstova u dva različita nedeljnika, morali smo odrediti parametere po kojima bismo prikupili tekstove istog žanra. Izabrali smo 50 tekstova: 25 tekstova u srpskom i 25 tekstova u engleskom korpusu da bismo dobili izbalansiran i podjednak korpus koji nam je omogućio analizu i poređenje. Osnovni kriterijum za odabir tekstova uključuje nekoliko važnih stavki:

1. vremensko ograničenje – uzimali smo tekstove od 2000. do 2013. godine
2. tema – tekstovi koji se bave temom Kosova i Metohije
3. podtema – pojedinačni događaji na Kosovu zbog kojih su nastali tekstovi
4. uži vremenski okvir – najviše nedelju dana od događaja
5. koncept tertium comparationis – odnosi se na zajedničku platformu poređenja ili zajedničke sličnosti koju predlažu Konorova i Morenova (Connor & Moreno, 2005).

One smatraju da je veoma važno da na svakom nivou istraživanja postoji zajednička platforma poređenja: kod identifikacije tekstova za korpus, prilikom selekcije tekstualnih koncepata koji će se istraživati u setovima korpusa, kao i kod identifikovanja jezičkih sredstava koja realizuju te koncepte.

Za ovaj rad bitan je i politički kontekst analize izveštavanja, jer su SAD, odnosno Velika Britanija i vodeće države zapada priznale nezavisnost Kosova, za razliku od zvanične vlasti u Beogradu koja u međunarodnom okruženju i dalje vodi diplomatsku borbu kako bi sačuvala teritorijalnu celovitost. Ne ulazeći u prirodu srpsko-albanskog sukoba i značaj Kosova za stabilnost u regionu, period na koji se naše istraživanje odnosi karakterističan je po pokušajima izgradnje političkog dijaloga i međusobne komunikacije, inicirane od strane Evrope, snažno podržane od SAD. „Uprkos proreformskoj orijentaciji vlade i dovoljnoj parlamentarnoj većini, politički ambijent na Kosovu ostaje težak. Slabosti Kosova, koje su slične u većini zemalja Zapadnog Balkana, uključuju neujednačenu kulturu političkog dijaloga i izgradnje konsenzusa”, zaključuje se u dokumentima Evropske banke za obnovu i razvoj (dokument od 4. oktobra 2016). Zaoštrena nacionalna retorika i dalje je evidentna u javnom prostoru, sa čestim etničkim varnicama i nerazumevanjima, tako da je politički kontekst sklon radikalizaciji i novim sukobljavanjima. Medijski sadržaji su opterećeni hipotekom prošlosti, ideologizacijom i stereotipizacijom, zbog čega izostaje i dijalog među narodima i kulturama. Ohrabrenje vidimo u ubrzanim integracionim procesima ka EU, posebno nakon potpisivanja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju u oktobru 2015. godine. Ovaj čin predstavlja snažan politički signal, jer reafirmiše evropsku perspektivu za ceo region, pri čemu SAD sa svojim medijima pružaju snažnu podršku trajnom rešenju koje će doneti mir.

2.1. Analiza engleskog korpusa

Tajm je politički magazin koji smo izabrali zbog njegove važnosti u celom svetu. Tajm se štampa u preko 3,2 miliona primeraka. Tajm magazin ima onlajn arhivu koja je dostupna uz godišnju pretplatu i mi smo jedino preko godišnje pretplate od marta 2015. godine uspeli da dođemo do tekstova. Jedini štampani primerak u našem korpusu je Tajm od 14. februara 2005. (Time, VOL. 165 NO.7) u kome se nalazi tekst EN 06. Sve ostale tekstove preuzeli smo iz arhive time.com.

U arhivi Tajma postoji veliki broj tekstova u kojima je ključna reč Kosovo i oni su podeljeni u tri grupe:

1. Kratki tekstovi (do 500 reči)
2. Srednji tekstovi (od 500 – 1000 reči)
3. Dugi tekstovi (više od 1000 reči)

Iz prve grupe nismo uzeli nijedan tekst, jer su suviše kratki. Najviše tekstova u našem korpusu je iz grupe tekstova srednje dužine: 17, a preostalih 8 je iz grupe dugih tekstova. Od ukupnog broja, 19 tekstova je iz srednje grupe i to iz arhive time.com, 5 tekstova je iz Time Europe, a samo jedan je iz Time US. Vremenski okvir 2000–2013, kao i događaji koji su se desili u tom periodu, odredili su tekstove koje smo odabrali za naš rad i oni su u korelaciji sa tekstovima iz Nina.

Tajm je prvi američki politički nedeljnik. Prvi broj Tajm magazina izašao je 3. marta 1923. godine u Njujorku, kao zajednički poduhvat dva mlada novinara: Henrija R. Lusa (Henry R. Luce) i Britona Hadena (Briton Hadden). Tajm je bio namenjen ljudima koji žele da se informišu kratko i jasno o događajima u SAD-u i u svetu. Prvobitno su magazin nazvali Facts da bi naglasili da su tekstovi činjenički i kratki, a kasnije su naziv promenili u Time i dodali dvosmisleni slogan: „Take Time – It’s Brief”. Tajmov format magazina je postao standard i za druge magazine. Haden je umro 1929, a Lus je nastavio da bude glavni i odgovorni urednik sve do svoje smrti 1967. Lus je bio konzervativac i podržavao republikance. Tajm je bio na toj poziciji sve do kraja XX stoleća kada postaje više liberalno orijentisan magazin.

Tajm je imao tiraž od preko 4 miliona do kraja XX veka. Evropska edicija Time Europe (najpre nazvana Time Atlantic), osnovana je 2003. godine. Taj magazin izlazi u Londonu i pokriva Evropu, Afriku i Bliski istok. Postoji i Time Asia sa sedištem u Hon Kongu, kao i South Pacific koji obuhvata Australiju i

Novi Zeland sa sedištem u Sidneju. Tajm ima najviše čitalaca na svetu: 26 miliona, a od toga 20 miliona u SAD.

2.2 Analiza srpskog korpusa

Nin je prvi srpski njuzmagazin i uživa veliki ugled u srpskom novinarstvu, zato smo se odlučili da uzmemo tekstove iz Nina i poredimo ih sa tekstovima iz Tajma.

Srpski korpus čini 25 tekstova štampanih u Ninu 2000–2013. Smatrali smo da ćemo lakše doći do primeraka Nina nego Tajma. Tekstove smo pretraživali preko interneta uz pretplatu. Internet izdanje postoji od 2003. godine i svi tekstovi koji su u štampanoj verziji preneseni su na nin.com, tako da ne postoje posebni tekstovi za onlajn izdanje. Time je olakšano grupisanje tekstova iz samo jednog izvora. Međutim, tek kada smo ljubaznošću redakcije dobili kopirane originalne članke, mogli smo vršiti analize tekstova, jer se samo iz njih vidi koji delovi teksta su umetnuti, raspored paragrafa, veličina naslovnog bloka, statistički dodaci i drugi slikovni delovi teksta.

Nedeljne informativne novine osnovala je grupa mladih novinara i intelektualaca leve orijentacije 26. januara 1935. godine u Beogradu. Te novine izlazile su do 7. septembra 1935, kada su zabranjene. I novi Nin, koji je osnovan 7. januara 1951. godine, pokrenula je grupa beogradskih novinara i intelektualaca liberalne orijentacije. Nin se razlikovao od ostalih magazina jer je gradio svoj prepoznatljiv stil i on je postao standard na koji su se ugledali novinari iz drugih redakcija. Frane Barbijeri je, postavši glavni urednik 4. aprila 1971. godine, zajedno sa Sergijem Lukačem, promenio izgled Nina: od tada on ima formu njuzmagazina sa koloritnom štampom. Nin je doživeo svoje zlatno vreme kada su u redakciju došli Bogdan Tirnanić, Mirko Klarin, Aleksandar Tijanić, Teodor Anđelić, Slobodanka Ast, Dušan Veličković i drugi. Tih godina je tiraž Nina bio izuzetno visok, a 1981. je dostizao 180.000.

Nin su najpre osnovali novinari leve orijentacije, što je u to vreme bilo veoma opasno, a to dokazuje i činjenica da je ubrzo zatvoren. Kada je ponovo osnovan, opet je to bila opozija liberalno orijentisani novinari i inteligencija. Nakon privatizacije, Nin je od 13. marta 2009. u vlasništvu švajcarske kompanije Ringier AG.

2.3 Poređenje dva korpusa

Naš korpus sastoji se od 50 tekstova iz dva ugledna nedeljnika koji su iz dve različite društvene, političke, kulturne i jezičke sredine i samim tim su dobra osnova za poređenje i kontrastiranje. Tekstovi o Kosovu uzeti su kao tematska osnova za zajedničku platformu za poređenje tekstova (Connor & Moreno, 2005) istog žanra političkog diskursa u dva njuzmagazina različitih jezika.

Pre svega, ovi nedeljnici se razlikuju po tiražu: Tajm ima milionski tiraž, a Ninov tiraž se meri hiljadama. Oba nedeljnika uživaju veliki ugled: Tajm na svetskom nivou, a Nin u našoj sredini.

Tekstovi u Ninu su obimniji i sadrže umetnute tekstove (u 13 tekstova). Tekstovi u Tajmu su kraći, što je, pretpostavljamo, usled smanjenog interesovanja za Kosovo posle ratnih zbivanja 1999. Međutim, u sva tri Tajmova izvora ima veoma veliki broj tekstova čija je tema Kosovo – preko 1.200 tekstova različite dužine. Naslovi u oba korpusa ispunjavaju svoju funkciju da privuku čitaoca.

Tekstove u našem korpusu odredili smo i tematski (prema aktuelnim događajima) i vremenski (izdanja u približno isto vreme i ne duže od nedelju dana u oba nedeljnika). Tekstovi u Tajmu uvek upotrebljavaju reč Kosovo, dok u Ninovim tekstovima imamo: Kosovo i Metohija, Kosmet i Kosovo. Tekstovi u oba korpusa pripadaju diskursu stava ili mišljenja (engl. Opinion discourse).

III Metode istraživanja

Tekstualni nivo nalize korpusa nam omogućava da shvatimo i identifikujemo osnovne tekstualne obrasce ili modele po kojima su tekstovi nastali, te da ih poredimo i utvrdimo sličnosti i razlike u mikrožanrovima i generičkoj i retoričkoj strukturi. Najpre smo analizirali sve tekstove i odredili kom mikrožanru svaki tekst pripada. Sledeći korak je analiza generičke i retoričke stukture svih tekstova da bismo razumeli osnovne tekstualne obrasce koje autori koriste stvarajući svoje tekstove. Potom smo poredili rezultate analize dva korpusa.

3.1 Osnovni pojmovi u tekstualnoj analizi

Mikrožanr

Postoji više načina analize teksta. Tekstualna analiza za koju smo se mi opredelili bazira se na analizi žanra i tipu teksta kako ga naziva Biber (Biber, 1989). Biber daje podelu na makrožanr i elementarni žanr (engl. elemental), dok Martin (Martin, 1997) daje termin mikrožanr. Biber kaže da vrlo često tekstovi mogu biti veoma slični ili veoma različiti što se tiče lingvističkih odlika i navodi primer članaka u dnevnim novinama: u okviru samog žanra članka dnevnih novina mogu da postoje različiti mikrožanrovi, odnosno tipovi teksta, kao što su argumentativni, narativni, informativni, itd. Na osnovu ove podele možemo reći da su primeri makrožanra vesti, naučni izveštaji, reklame, itd, dok su mikrožanrovi tekstovi koji se definišu prema njihovim retoričkim funkcijama kao što su ekspozicija, problem-rešenje, medijska diskusija i medijski izazov. Prema tome, termin mikrožanr u našem radu se odnosi na kategorizaciju teksta prema retoričkim funkcijama u tekstu. Jedan od najvećih doprinosa sistemske funkcionalne lingvistike upravo i jeste analiza mikrožanrova koji su sastavni elementi kompleksnijih, odnosno makrožanrova (Martin, 1997). Podela i kategorizacija mikrožanrova za koju smo se mi odlučili proizlazi iz radova Martina (Martin, 1984) i Vajta (White, 2002), zato što se ona zasniva na vrstama ekspozicije i novinskih komentara, i što je relevantna za našu analizu političkog diskursa nedeljnika Nin i Tajm.

U našoj analizi koristili smo kategorizaciju mikrožanrova prema Martinu i Pitersu (Martin & Peters, 1985), Hoiju (Hoey, 1983) i Vajtu (White, 2002):

1. medijska ekspozicija (engl. media exposition)
2. problem-rešenje (engl. problem-solution)
3. medijski izazov (engl. media challenge)
4. medijska diskusija (engl. media discussion).

Medijska ekspozicija se deli na:

1. eksplanatornu ekspoziciju (engl. explanatory exposition),
2. argumentativnu ekspoziciju (engl. argumentative exposition) i
3. hortatornu ekspoziciju (engl. hortatory exposition)⁶.

⁶ Hortatory (eng.) – onaj koji bodri, bodreći, koji opominje, savetuje itd.

Svi mikrožanrovi su definisani prema društvenim i komunikacijskim funkcijama koje imaju u tekstu. Tako *medijska eksplanatorna ekspozicija* je u stvari ekspozicija koja objašnjava šta, kako i zašto se nešto desilo; *argumentativna ekspozicija* pokušava da nas ubedi da nešto jeste slučaj, dok nas *hortatorna ekspozicija* ubeđuje da nešto treba da bude slučaj ili nešto treba da se uradi. To je u stvari ubeđivačka ekspozicija sasvim okrenuta ka čitaocu, a može se nazvati i nagovaračka jer atakuje na emocije, verovanja, navike, ubeđenja, itd. Opšta organizacija tekstova medijske ekspozicije glasi:

Teza ^ Argumenti (1-n) ^ Zaključak (ponavljanje teze)

Tekstovi tipa *problem-rešenje* ilustruju neki problem i predlažu rešenje za taj problem. Opšta struktura ovih tekstova glasi:

Problem ^ Rešenje (1-n) ^ Preporuka

Medijski izazov ili provokacija dovodi u pitanje, raspravlja protiv nečega ili izaziva postojeće gledište o događaju od značaja za javnost. Ova vrsta tekstova može se naći u različitim kontekstima, a naročito u oblasti politike gde pored raspravljanja o nekom gledištu, ljudi veoma često koriste priliku da javno napadnu ili diskredituju nečije stavove ili njih same. Nalazimo ih i u svakodnevnim kontekstima gde se preispituju postupci i stavovi određenih osoba. Najviše ih verovatno ima u pisanim (ali i na TV) medijima u kojima se ljudi obraćaju urednicima novina i skreću pažnju na određene nepravilnosti i probleme. Medijski izazov se razlikuje od medijske ekspozicije po tome što ne mora uvek da ima početnu tezu, ali se navodi argument protiv koga se govori. Tek na kraju se daje stav u vidu antiteze. Svaki deo teksta ima svoju ulogu i doprinosi sveukupnoj funkcionalnosti teksta i po tome je ova vrsta teksta slična medijskoj ekspoziciji. Opšta organizacija ovakvih tekstova je:

Pozicija koja se provocira ^ Pobijanje (1-n) ^ Antiteza

Medijska diskusija istražuje ili analizira najmanje dva gledišta o nekom slučaju važnom za javnost. Funkcija ovog žanra je da istraži različite perspektive, odnosno argumente za i protiv. Medijska diskusija ne mora uvek da ima zaklju-

čak, ali može da sadrži preporuku i ovi tekstovi nas ne ubeđuju kao tekstovi medijske ekspozicije. Opšta struktura tekstoiva medijske diskusije je sledeća:

Iskaz ^ Argumenti za ^Argumenti protiv ^ (Preporuka)

Medijske diskusije imaju veoma važnu ulogu u političkim TV emisijama, kao i u političkim magazinima. Medijska diskusija može da bude „objektivan” i „faktografski” izveštaj o nekom problemu i da daje različita gledišta ili mišljenja u vezi s njim.

Tabela 1 pregledno prikazuje mikrožanrove identifikovane u našem korpusu i njihove socijalne funkcije koji su relevantni za naš rad.

*Tabela 1 Mikrožanrovi i njihove funkcije
(Martin i Pipers (1985) i Vajt (2002))*

Mikrožanrovi		Funkcije
Medijska ekspozicija	Eksplanatorna ekspozicija	Objašnjava šta/kako/zašto
	Argumentativna ekspozicija	Da ubedi da nešto jeste slučaj pomoću argumenata
	Hortatorna ekspozicija	Da ubedi da nešto treba da bude slučaj ili treba da se uradi
Problem/rešenje		Ilustruje problem i predlaže rešenja
Medijska provokacija		Da preispituje, da pobija, ili provocira postojeće mišljenje o temi koja je važna za javnost
Medijske diskusije		Da istraži, ili predstavi (najmanje) dva gledišta o temi koja je važna za javnost

Generička struktura

Kao što i sam engleski termin *generic* znači generički, opšti, univerzalni, tako i generička struktura odnosi se na opštu, konvencionalnu strukturu (organizaciju) teksta i ona je u skladu sa žanrom određenog teksta, a odnosi se na spoljašnje faktore, kao što su društveni ciljevi, publika na koju se odnosi, vrsta događaja, a ne odnosi se na leksičke ili gramatičke faktore (Biber, 1988, 1989; Lee, 2001). Generička struktura obično glasi:

1. naslov (Headline) i/ili podnaslov (Subheadline)
2. autor (Byline)
3. uvod (Introduction)
4. razrada (Body)
5. zaključak (Conclusion)

Generička struktura prikazuje opšte faze kroz koje se konstruiše tekst i stvara tipična i prepoznatljiva tekstualna struktura da bi se postigao određeni cilj. Ona je uglavnom predvidljiva, naročito kod autora u engleskim tekstovima našeg korpusa koji se strogo pridržavaju stila pisanja sadržanog u Vodiču za pisanje tekstova (engl. House Style).

Retorička struktura

Retorička struktura odnosi se na unutrašnje tekstualne obrasce (engl. internal textual patterns) koji prikazuju faze ili korake kroz koje se realizuju retoričke funkcije. Opšti model retoričke strukture je:

1. teza (Thesis)
2. orijentacija (Orientation)
3. argument 1,2,3... (Argument)
4. zaključak (Conclusion)

Svaki tekst ima naslov, odnosno tezu koja govori o čemu se radi u tekstu. Orijehtacija pokazuje autorov stav prema događaju koji se opisuje. Autor pomoću argumenata dokazuje ili pobija stav. U okviru argumenta mogući su i podargumenti ili tačke (engl. points) koji dopunjuju taj argument. Na kraju teksta autor u zaključku uglavnom poentira dajući svoj stav i mišljenje na nov način.

Retoričke funkcije se razlikuju i svaki tekst ima svoju strukturu. Mi smo u našem radu uradili pojedinačnu retoričku strukturu svakog teksta u oba korpusa da bismo mogli da ih poredimo. Za potrebe ovog rada ilustrovali smo po jedan primer retoričke structure engleskog i srpskog članka.

3.2 Rezultati analize engleskog korpusa

Engleski korpus se sastoji od 25 tekstova koji su izašli u nedeljniku Tajm iz tri izvora, i to su: tekstovi štampani u Londonu (Time Europe), zatim u Nju-jorku (Time US) i tekstovi pisani za internet izdanje (Time.com). U ovom delu rada najpre smo uradili analizu mikro-žanrova svih tekstova engleskog korpusa. U Tabeli 2 prikazan je ukupan broj i vrste mikrožanrova koje smo identifikovali u engleskom korpusu.

Tabela 2 Mikrožanrovi u engleskom korpusu

Mikrožanr	Medijska ekspozicija			Problem/ rešenje	Medijski izazov	Medijske diskusije
	Eksplanatorna ekspozicija	Argumentativna ekspozicija	Hortator- na ekspozicija			
Tajm	8	15	1	0	0	1

Kao što se vidi iz Tabele 2 najčešći mikrožanr u engleskom korpusu jeste medijska argumentativna ekspozicija.

Engleski tekst (EN 25) čiju generičku i retoričku analizu prikazuje Tabela 3 pripada najčešćoj, argumentativnoj medijskoj ekspoziciji i predstavlja tipičan primer te medijske ekspozicije. Ovaj tekst smo izabrali najpre zbog naslova „Novo nasilje na Kosovu kao dodatni izazov umornom NATO-u” jer pokazuje mogućnost novih sukoba na Kosovu, a oni nikome nisu potrebni, pogotovu umornom i prenapregnutom NATO-u koji je u to vreme bio angažovan i u Avganistanu i Libiji. Zatim, ovaj tekst sadrži i pozadinu kosovskog rata 1999. godine (engl. background), kao i prilike na Kosovu nakon rata.

Tabela 3 Tekstualni nivo analize engleskog teksta EN 25

Generic structure	Textual Analysis of Time Magazine Text	Rhetorical structure
Headline Byline	New Violence in Kosovo Could Pose a Quandary for an Overstretched NATO By Tony Karon, July 27th 2011	Thesis
Introduction	Throughout NATO's war in Libya, the operation there has been compared with the one in Kosovo in 1999, in which 72 days of bombing Serbia forced the withdrawal of government forces from the province, where they'd been engaged in a campaign of "ethnic cleansing" against the ethnic-Albanian majority. But while Libya has dragged on twice as long and isn't over yet, a week of violent clashes in northern Kosovo involving the ethnic-Albanian Kosovar government, its ethnic Serb minority, and some of the 10,000 NATO troops still deployed there may be a sign that hotheads on both sides sense an opportunity to rewrite the outcome of the 1999 war.	Orientation
Body	Violent clashes on Monday and Tuesday left one Kosovar policeman dead and a border post burned to the ground while NATO forces came under fire on Wednesday from suspected Serb nationalists on Wednesday. The fighting has been sparked by a dispute whose roots lie in the contested terms on which the war ended: NATO took charge of the Serbian province of some 1.7 million people, turning into a European protectorate and de facto state that eventually declared independence in 2008 although the opposition of Serbia, Russia, China and some European countries has prevented it from being recognized as an independent state by the U.N. or E.U. While 95% of the population is ethnic-Albanian, a Serb minority totaling some 60,000 remains in an embattled enclave that stretches from the divided town of Mitrovica north to the Serb border. Inside that enclave, Kosovo's independence is also not recognized, and the Serbs living there continue to receive financial aid and social services from Belgrade.	Argument 1 BKG
	The battle for the border posts occurred amid a politically inspired trade dispute between Kosovo and Serbia.	Argument 2
	Kosovar police tried on Monday to take over the crossings, which have been run since 2008 by an EU mission, in order to enforce a ban on imports from Serbia.	Point 1
	That measure had been enacted last week in retaliation for Serbia's refusal to accept imports from Kosovo on the grounds that it can't accept customs paperwork from the "Republic of Kosovo", an entity it doesn't recognize.	Point 2
	While the Kosovar authorities say they're exercising a sovereign right to control the territory's border crossings, the local Serb community vows to stop what they see as an effort to cut their links to Serbia. And U.S. and European officials condemned the Kosovar side for a provocative action undertaken without consultation, but called on all sides to restore calm and negotiate a compromise.	Point 3
	While the Serbs and the rest of NATO's rivals never really accepted the breakaway of Kosovo from Serbia, the Kosovar Albanians chafed at the persistence of a Serb enclave denying Kosovo's independence within what it claimed as sovereign borders. But NATO's dominance has enabled it, until now, to enforce its writ on both sides.	Argument 3
	Serbia's moderate President Boris Tadic, who knows his goal of joining the EU depends on solving the Kosovo issue, condemned the violence, making clear that Serbia has no appetite for war — but he also warned that any encouragement of Kosovar authorities to take control of the Serb enclave put peace at risk.	Point 1
	Kosovo President Hashem Thaci seemed more inclined to talk tough, warning that the Serb enclave would never be allowed to return to Belgrade's control.	Point 2
	The original Kosovo war was sparked by a very small number of ultra-nationalists in the Kosovo Liberation Army (on the State Department's list of terrorist organization until that became impolitic since the war would obviously put it in power). The KLA, led by Thaci, engaged in a systematic campaign of attacks on local Serb officials, which eventually succeeded in provoking a spectacularly brutal Serbian retaliation, which in turn prompted the NATO intervention.	Argument 4
	Some Western diplomats in Kosovo see the sudden move to seize the border posts as nationalist grandstanding for votes with an election coming up. But there may be elements in among the Serbs in northern Kosovo quite willing to take the bait and roll the dice.	Prediction
Conclusion	After all, NATO is overstretched and exhausted by its commitments in Afghanistan and Libya, and will have little appetite for any expansion of its role in the Balkans. Some of those still inclined to refight the wars of the '90s in the hope of changing the outcome may be sensing an opportunity.	Conclusion

U Tabeli 4 pregledno su prikazane generička i retorička struktura teksta-primera argumentativne medijske ekspozicije EN 25.

Tabela 4 Generička i retorička struktura teksta EN 25

Generička struktura	Retorička struktura
Naslov Autor	Teza
Uvod	Orijentacija
Telo	Argument 1 BKG Argument 2 Tačka 1 Tačka 2 Tačka 3 Argument 3 Tačka 1 Tačka 2 Argument 4 Predviđanje
Zaključak	Zaključak

Budući da je retorička struktura svakog teksta jedinstvena i posebna samo za taj tekst, mi smo pobliže analizirali opisno sve tekstove iz našeg korpusa i tu analizu imamo u našoj arhivi. Ovde ćemo izneti ilustracije radi analizu našeg teksta-primera EN 25, koji pripada najčešćoj kategoriji mikrožanra.

Naslov ovog teksta – „Novo nasilje na Kosovu kao dodatni izazov umornom NATO-u” predstavlja *tezu* autora: da bi novo nasilje moglo da stvori probleme već ionako preopterećenom NATU-u. Ova preopterećenost predstavlja ozbiljan izazov za NATO i njegovo normalno funkcionisanje.

Orijentacija teksta jeste da se novo nasilje na Kosovu koristi da bi se promenio status quo, a preuzeti NATO možda neće biti u stanju da to spreči.

Kao *argument 1* kojim otvara obrazlaganje svoje teze, autor navodi da je nasilje eskaliralo kad su srpski nacionalisti spalili granični prelaz i ubili kosovskog

policaica. Uzrok nasilja jeste u neslaganju oko uslova mira nakon rata 1999. godine.

Autor iznosi *pozadinu* (BKG⁷) Kosovskog rata 1999. godine, kao i poratne prilike nakon dolaska mirovnih snaga UN-a i odlaska Jugoslovenske vojske sa KiM. NATO je od Kosova napravio evropski protektorat uz legalnu pripadnost Srbiji. Nezavisnost od strane Albanaca proglašena je 2008. godine, ali Kosovo nije dobilo puno međunarodno priznanje usled otpora Rusije, Kine, Srbije i nekih evropskih zemalja. Oko 95% stanovništva su Albanci uz oko 60000 Srba koji su razdeljeni na enklave i na sever Kosova i Metohije. Na srpskim teritorijama postoje paralelne institucije iz Beograda.

Argument 2: usled trgovinskog sukoba Srbije i Kosova, kosovska policija je pokušala da zauzme granični prelaz (*tačka 1*). Srbija je odbila da prima proizvode iz Kosova dok je kao odgovor na to bio pokušaj zauzimanja graničnog prelaza, što su lokalni Srbi videli kao presecanje njihovih veza sa Srbijom (*tačka 2*). Međunarodna zajednica je osudila jednostranu akciju albanske strane (*tačka 3*).

Argument 3: NATO svojim prisustvom donekle smiruje obe strane, dok srpski predsednik Tadić zna da priključenje Srbije Evropskoj uniji zavisi od odnosa sa Kosovom i on je osudio nasilje uz poruku da Srbija ne želi sukobe (*tačka 1*). Kosovski predsednik Tači je poručio da granični prelazi nikada više neće biti pod kontrolom Beograda (*tačka 2*).

Argument 4: Tači je vođa bivšeg OVK (i bio na listi terorističkih organizacija sve do pred kraj rata) koji je vodio sistematsku gerilsku borbu protiv Srba, što je na kraju isprovociralo brutalnu reakciju srpske strane, a to je uzrokovalo bombardovanje, odnosno NATO intervenciju.

Predviđanje: iako mnogi vide ovaj događaj kao oprobani recept za sigurne glasove na parlamentarnim izborima za Tačija, postoji mogućnost da sukobi eskaliraju kao povratna reakcija Srba na provokacije.

Zaključak: NATO nema dovoljno snage da se jednako efikasno bavi svim pitanjima oko Balkana zbog angažmana u Avganistanu i Libiji. Usijane glave na obe strane upravo su to čekale.

Ovaj tekst je primer konvencionalne argumentativne medijske ekspozicije: teza, orijentacija, argument i zaključak. Autor odražava distancu prema obe sukobljene strane, pokušavajući da bude neutralan.

⁷ BKG – skraćena za pozadinu (background) prema Todorović, 2002:68.

3.3 Rezultati tekstualne analize srpskog korpusa

Srpski korpus se sastoji od dvadeset pet tekstova na temu Kosova i Metohije koji su izašli u Ninu u periodu 2000-2013. godine. Tekstove smo izdvojili uz pretplatu na Internetu, a kopije originala tekstova dobili smo u redakciji Nina, jer se tekstovi ne mogu kupiti. Iz Tabele 5 vidi se ukupan broj tekstova za svaki mikrožanr. Najviše tekstova pripada eksplanatornoj medijskoj ekspoziciji 13.

Tabela 5 Mikrožanrovi u srpskom korpusu

Mikrožanr	Medijska ekspozicija			Problem/ rešenje	Medijski izazov	Medijska diskusija
	Eksplanatorna ekspozicija	Argumentativna ekspozicija	Hortativna ekspozicija			

Za prikaz detaljne tekstualne generičke i retoričke analize izabrali smo tekst SR 25 „Opipavanje pulsa” najpre jer pripada najčešćoj ekplanatornoj medijskoj ekspoziciji. Zatim metafora u naslovu je veoma interesantna jer ispunjava jednu od važnih funkcija naslova: da zainteresuje čitaoca za članak. Osim toga, ovaj članak ilustruje primer članka koji ima i nadnaslov i podnaslov, po čemu se razlikuje od engleskih članaka. Tabela 6 prikazuje tekst SR 25.

Tabela 6 Tekstualna analiza srpskog teksta SR 25

Nin	13	7	0	1	4	0
-----	----	---	---	---	---	---

Tabela 7 sažeto i pregledno pokazuje generičku i retoričku analizu srpskog teksta SR 25 koji pripada najbrojnijoj eksplanatornoj medijskoj ekspoziciji u srpskom korpusu.

Tabela 7 Generička i retorička analiza srpskog teksta SR 25

Generička struktura	Retorička struktura
Nadnaslov	Teza
Naslov	
Podnaslov	
Autor	

Uvod	Orijentacija
Telo teksta	Argument 1 Tačka 1 Tačka 2 Argument 2 BKG (Osvrt) Argument 3 Tačka 1 Stav autora Argument 4
Zaključak	Zaključak

Generička analiza ovog teksta pokazuje uobičajenu konvencionalnu strukturu koju slede svi tekstovi srpskog korpusa. Jedina promena u ovoj analizi desila se od broja teksta 21 pa do 25 kada se autorovo ime beleži odmah posle podnaslova, a ne na kraju teksta, što je bila tradicija od izlaženja Nina. Prema tome generička struktura ovog teksta glasi: nadnaslov, naslov, podnaslov, autor, uvod, telo teksta i zaključak.

Retorička struktura teksta-primera SR 25 je posebna i svojstvena samo ovom tekstu iz srpskog korpusa i ona glasi: teza, orijentacija, argument 1, tačka 1, tačka 2, argument 2, BKG (osvrt), argument 3, tačka 1, stav autora, argument 4 i zaključak.

Budući da je retorička struktura svakog teksta drugačija i jedinstvena, uradili smo detaljnu opisnu analizu našeg primer teksta SR 25 koja sledi, a analiza svih tekstova srpskog korpusa nalazi se u našoj arhivi.

Tekst „Opipavanje pulsa” započinje *tezom* da je pucnjava na severu Kosova i Metohije dokaz da se kosovske službe nerado pomeraju sa zauzetih pozicija na granici sa Srbijom, kao i da je celo delanje Hašima Tačija uslovljeno prećutnom podrškom Zapada.

Orijentacija teksta nas uvodi u događaje koji su se desili na administrativnom prelazu/granici između Srbije i Kosova. Na prelazima Jarinje i Brnik je kosovska specijalna policija „Rosa” pokušala da zauzme te postave pod okriljem noći da bi već sutradan krenuli protesti stanovnika srpske nacionalnosti.

Argument 1 detaljno opisuje događaje u kojima pripadnici „Rose” zauzimaju Brnik, ali su sprečeni od strane srpskih civila da zauzmu i Jarinje. Čuju se i pucnji. Kao reakciju, Srbi blokiraju puteve kod Kosovske Mitrovice i Zubinog Potoka. *Tačka 1* donosi pogled KFOR-a na ovaj slučaj kao i njihov angažman, dok *Tačka 2* govori o pokušajima pregovora ministra Gorana Bogdanovića i Borka Stefanovića sa dve strane u cilju smirivanja strasti, kao i povlačenja „Rose” sa graničnih prelaza.

Argument 2 govori o događajima koji su vodili ka toj situaciji. Koren leži u želji kosovskih vlasti da zabrani uvoz robe iz Srbije u Kosovo, jer je prethodno zabranjen uvoz sve robe sa markom „Republike Kosova”.

BKG/Osvrt se odnosi na period u kome je Priština promenila pečat u kome je izbrisala UNMIK, a stavila Republika ispred Kosova. Beograd je još 2008. godine zabranio uvoz robe sa tim pečatom. Ideja koja je vodila Tačija jeste da primora Beograd na priznavanje pečata u cilju sprečavanja ekonomskih gubitaka.

Argument 3 se odnosi na to da li je mogao Tači da povuče ovakav potez bez odobrenja Amerike odnosno Zapada. Predsednik Tadić je taj potez nazvao provokacijom pod pokroviteljstvom međunarodnih struktura. File je izjavio da ostaje nerešeno pitanje hladnih odnosa Beograda i Prištine. Zvanični Brisel se ogradio od samog događaja ali nije pozvao Tačija da povuče svoje jedinice. *Tačka 1* se odnosi na same pregovore koji su prethodili ovim događajima koji nisu ostavili jasnu situaciju u pogledu ishoda. Svaka strana interpretira događaje kako joj odgovara.

Stav autora jeste da ovakvi događaji ne doprinose nastavku pregovora.

Argument 4 govori o distanci koju su zauzeli međunarodni faktori prema ovom događaju. Fernando Dentili, predstavnik EU na Kosovu je ponovio da Brisel nije podržao ovakav potez. Maja Koncijančič, portparolka visoke predstavnice Evropske unije za spoljnu politiku i bezbednost Ketrin Ešton, ponavlja da Evropska unija nije konsultovana i poziva na dijalog.

Zaključak govori o vraćanju na prethodno stanje, ali tek posle propalog pokušaja zauzimanja prelaza i većeg prisustva KFOR-a. To je za sada tačka na dogovor Beograda, Prištine i KFOR-a.

3.4 Poređenje rezultata analize mikrožanrova oba korpusa

Rezultati analize mikrožanrova na nivou tekstualne analize potvrđuju našu glavnu hipotezu da će engleski i srpski korpus pokazati značajne razlike. Tabela 8 prikazuje sve mikrožanrove koje smo identifikovali u našem istraživanju.

Tabela 8 Svi mikrožanrovi u oba korpusa

Mikrožanr	Medijska ekspozicija			Problem– Rešenje	Medijski izazov	Medijska diskusija
	Eksplanatorna	Argumentativna	Hortatorna			
NIN	13	7	0	1	4	0
TAJM	8	15	1	0	0	1
Ukupno	21	22	1	1	4	1

U engleskom korpusu izdvojili smo četiri mikro-žanra. Najviše tekstova predstavlja argumentativnu medijsku ekspoziciju (15). Zatim sledi eksplanatorna (8), pa hortatorna (1) i na kraju, medijska diskusija (1). U engleskom korpusu nismo našli problem/rešenje i medijski izazov mikro-žanrove.

U srpskom korpusu ima sasvim drugačiji raspored mikro-žanrova: najdominantnija je eksplanatorna medijska ekspozicija (13), zatim argumentativna (7), problem/rešenje ima jedan primer, medijski izazov (4), a medijsku diskusiju nismo našli ni u jednom tekstu. U srpskom korpusu takođe nismo našli primer za hortatornu medijsku ekspoziciju.

Što se tiče generičke strukture oba korpusa slede opštu strukturu, s tim da se razlikuju u nekim delovima. U srpskom korpusu obavezno imamo nadnaslov, naslov i podnaslov, dok u engleskom korpusu samo u tekstovima EN 06 i EN 09 imamo podnaslov, u ostalim tekstovima samo naslov. U srpskom korpusu od teksta SR 21 pa do SR 25, dolazi do promene mesta autora teksta. Naime, sada se autor potpisuje odmah iza podnaslova, a ne na kraju, kao u svim prethodnim tekstovima.

Srpski tekstovi pokazuju još jednu kontrastnu karakteristiku: u nekim tekstovima (SR 12, 13,15,16,17,23) nalazimo umetnute tekstove, odnosno *tekst u tekstu* (engl. box) koji su uvek izdvojeni i označeni tako što su uokvireni ili im je pozadina obojena. Njihova funkcija je da uglavnom služe kao pozadina (BKG), odnosno dopuna tekstu u smislu nekog istraživanja, intervjua ili statističog dodatka. U engleskom korpusu nismo našli ni na jedan umetnuti tekst, jer je pozadina uvek uključena u sam tekst i prisutnija je u tekstovima koji su

vremenski udaljeniji od rata 1999. godine i imaju funkciju da čitaoce obaveste šta se tada zbivalo.

Što se tiče retoričke analize oba teksta svojom strukturom slede opštu strukturu tih mikrožanrova. Razlika je u tome što srpski tekstovi pokazuju širi dijapazon u svojoj retoričkoj strukturi. Različitost u pisanju autora u naša dva korpusa može da se pripiše osobenostima naša dva društvena, kulturna i politička sistema, a što se podudara sa pretpostavkama novijih teorija, kao što su KAD, SFL i nove retoričke studije žanra.

Zaključak

Ovaj rad predstavlja komparativnu analizu diskursne prakse i upotrebe jezika u komentarima dva politička nedeljnika Nin i Tajm. Zajednička tema za oba korpusa jesu događaji na Kosovu i Metohiji u periodu 2000–2013. godine. Korpus je sastavljen od 25 tekstova na engleskom i isto toliko na srpskom jeziku. Teorijski okvir objedinjuje nekoliko teorija: kritička analiza diskursa, sistemska funkcionalna lingvistika, nova kontrastivna retorika i nove retoričke studije žanra. Analitički okvir je na tekstualnom nivou i urađene su retoričke analize tekstova. Kao što Van Dejk tvrdi da je od ključne važnosti za onog ko se bavi kritičkom analizom diskursa eksplicitna svesnost njegove uloge u društvu (Van Dijk, 2001), tako je i za nas bilo važno da za analizu uzmemo nedeljnike koji imaju važnu ulogu u društvu: Nin u Srbiji, a Tajm u celom svetu.

Autori engleskih i srpskih tekstova koriste spoljne izvore u oblikovanju svojih tekstova. Zavisno od mikrožanra kome tekst pripada, autori se pozicioniraju kao prenosioci događaja i distanciraju se od izvora („izveštava se, priča se” – “it is reported, it is said”). Budući da su ova dva ugledna nedeljnika sa najdužom tradicijom u svojim sredinama, njihove tekstove pisali su najbolji novinari ili ugledni stručnjaci iz oblasti (to je slučaj u Ninu). Diskurs srpskih tekstova određen je kontekstualnim faktorima, ali i time što tekstovi nemaju strogo određenu dužinu, te oni variraju od 943 do 5.631 reči, i znatno se razlikuju od engleskih tekstova koji imaju od 636 do 1.805 reči. Takođe, razlikuje se i društveno-politički interes ova dva nedeljnika, te stoga Tajmovi urednici slobodnije biraju tekstove, dok srpski urednici imaju obavezu prema svojim čitaocima da pokriju sve najvažnije teme. Time je autorima engleskih tekstova lakše da se objektivnije pozicioniraju i prenesu drugačiju sliku o Kosovu od srpskih autora. U vreme nastajanja tekstova našeg korpusa (2000–2013) Srbija se nalazila u procesu

evropskih integracija i velike društvene i političke promene sui male uticaja na medije koji su se našli u procesu privatizacije. Kako Radojković i Stojković (2009) tvrde moderna štampa je bila i ostala pod najmanjim uticajem države, a to je usled njene predominantno privatne svojine.

Analiza mikrožanrova engleskih tekstova pokazala je da je najdominantniji mikrožanr argumentativna medijska ekspozicija (15 tekstova). Zatim slede: ekspanatorna medijska ekspozicija (8 tekstova), hortatorna medijska ekspozicija (1 tekst) i medijska diskusija (1 tekst). Najbrojniji mikrožanr u srpskom korpusu jeste ekspanatorna medijska ekspozicija (13 tekstova). Slede: argumentativna medijska ekspozicija (7 tekstova), problem/rešenje (1 tekst) i medijski izazov (4 teksta). U ovoj prvoj analizi vidi se da dva korpusa pokazuju značajnu razliku.

Dubinski nivo tekstualne retoričke analize takođe pokazuje značajnu razliku. Na generičkom nivou tekstovi uglavnom pokazuju razliku u naslovnom bloku: srpski tekstovi imaju trodelnu strukturu koja se sastoji od nadnaslova, naslova i podnaslova, dok engleski tekstovi imaju samo naslov. Autori engleskih tekstova koriste konvergentne retoričke strukture sledeći postojeće obrasce konvencionalne trodelne engleske ekspozicije strukture: Thesis (Orientation) – Arguments – Conclusion. Retorička analiza srpskih tekstova pokazuje da njihovi autori pokazuju veću individualnost i raznolikost u kreiranju svojih tekstova. Retorička struktura svakog teksta je posebna i jedinstvena za svaki tekst.

Ovim istraživanjem stiće se utisak da oba njuzmagazina predstavljaju javni forum za diskusiju, s tim što je srpski magazin, usled različite društveno-političke i ideološke podloge, a neopterećen striktnom uređivačkom politikom u pogledu dužine teksta, sklon širem i dubljem sagledavanju tema, uzroka i posledica, a i da su dva korpusa proizvod svojih društveno-političkih, kulturnih i jezičkih konteksta.

Ovo istraživanje na tekstualnom nivou analize potvrdilo je našu glavnu hipotezu da će se tekstovi u dva različita društveno-politička, kulturna i jezička konteksta značajno razlikovati. Ova analiza je samo deo složene analize na tri nivoa: tekstualne, intertekstualne i kontekstualne, te stoga predstavlja prvi deo analize i nema sveobuhvatnu sliku pisanja tekstova o Kosovu i Metohiji u dva različita nedeljnika.

Rad je prikazao novu podelu mikrožanrova koja je nastala u radovima engleskih, australijskih i američkih autora koje nismo našli u našoj literaturi. Isto

tako, novinu predstavljaju analize mikrožanrova na generičkom i retoričkom nivou u političkim nedeljnicima. Ovakva analiza primenjiva je na raznim vrstama diskursa i može da se proširi na druge aspekte analize.

Literatura

- Bhatia, V. K. (2004). *Words of written discourse: A genre-based view*. London: Continuum.
- Bazerman, C. (1988). *Shaping written knowledge: The genre and activity of the experimental article in science*. Madison, Wisconsin: The University of Wisconsin Press.
- Bazerman, C. (1997). The life of genre, the life in the classroom. In W. Bishop & H. Ostrom (Eds.), *Genre and writing* (pp. 19-26). Portsmouth, NH: Boyton/Cook.
- Biber, D., Conrad, S., & Reppen (1998). *Corpus Linguistics: Investigating Language Structure and Use*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Connor, U. (2004). Intercultural rhetoric research: Beyond texts. *Journal of English for Academic Purposes*, 3 (2004), 291-304.
- Connor, U. & Moreno, A. Tertium comparationis: A vital component in contrastive rhetoric research. In *Festschrift in Honor of Robert B. Kaplan*. Cleveland: Multilingual Matters.
- Devitt, A. J. (2004). *Writing Genre*. Carbondale: Southern Illinois University Press.
- Fairclough, N. (1992). Discourse and Text: Linguistic and Intertextual Analysis within Discourse Analysis. *Discourse and Society*, 3(2), 193-217.
- Fairclough, N., & Wodak, R. (1997). Critical Discourse Analysis. In T. A. v. Dijk (Ed.), *Discourse as social interaction* (pp. 258-284). London: Sage.
- Halliday, M. A. K. (1978). *An Introduction to Functional Grammar*, London: Edward Arnold.
- Halliday, M. A. K. (1994). *An Introduction to Functional Grammar*. Second edition. London: Edward Arnold.
- Halliday, M. A. K. (2003). "On the 'Architecture' of Human Language." In *On Language and Linguistics*, Vol. 3 in the Collected Works of M. A. K. Halliday. Edited by Jonathan Webster. London and New York: Continuum
- Halliday, M. A. K., & Matthiessen, C. (2004). *An Introduction to functional grammar*. Third edition. London: Edward Arnold.

- Jevtović, Z., Petrović, R. i Aracki, Z. (2014). *Žanrovi u savremenom novinarstvu*, Beograd: Jasen.
- Malović, S. (2005). *Osnove novinarstva*, Zagreb: Golden marketing i Tehnička knjiga.
- Martin, J. R. (1984). Language, register and genre. In F. Christie (Ed.) *Children writing: A reader*. Geelong, Vic: Deakin University Press.
- Martin, J. R. (1985). "Process and text: two aspects of human semiosis", in: Benson (J. P.) and Geaves (W. S.), eds. *Systemic Perspectives on Discourse*. Norwood: Ablex.
- Miller, C.R. (1994a). "Genre as social action". In: A. Freedman & P. Medway (Eds.), *Genre and the new rhetoric*. London: Taylor & Francis.
- Miller, C.R. (1994b). "Rhetorical community: The cultural basis of genre". In: A. Freedman & P. Medway (Eds.), *Genre and the new rhetoric*. London: Taylor & Francis.
- Miletić, M i Miletić, N. (2021). *Komunikološki leksikon*, Beograd: Jasen.
- Radojković, M. i Stojković, B. (2009). *Informaciono komunikacioni sistemi*, Beograd: ...
- Todorović, N. (2002). *Interpretativno i istraživačko novinarstvo*. Beograd: Čigoja.
- Van Dijk, T.A. (2001). Critical Discourse Analysis. In: Schiffrin, D, Tannen, D, Hamilton, H.E. *The Handbook of Discourse Analysis*. Malden, MA: Blackwell.
- White, P. (1998). *Telling Media Tales: the News Story as Rhetoric*. Unpublished Phd Thesis. Sydney: University of Sydney.
- Wodak, R. (2001). "The discourse-historical approach". In R. Wodak & M. Mayer (Eds.), *Methods of critical discourse analysis*. London: Sage.
- Zalad, G. (2016). *Politički diskurs o Kosovu i Metohiji u nedeljnicima Nin i Tajm od 2000. do 2013. godine*. Neobjavljena doktorska teza. Beograd: Fakultet političkih nauka.
- Životić, R. (1993). *Novinski žanrovi – štampa, radio, televizija*. Beograd: Institut za novinarstvo.

Gordana Zalad

Faculty of Political Sciences, University of Belgrade

**POLITICAL DISCOURSE ANALYSIS ON KOSOVO
AND METOHIA IN THE NEWSMAGAZINES
NIN AND TIME: MICRO-GENRE TEXTUAL ANALYSIS**

Abstract: *This paper is a contrastive genre study of political discourse in newsmagazines in two different political, social, cultural and language contexts. The research object of the study is rhetorical and language analysis in the newsmagazines (Time and Nin) with a „common platform” of subject matter on Kosovo, taking into account its importance and the number of texts devoted to Kosovo in both magazines. The theoretical framework consists of: new contrastive rhetoric; new rhetoric genre studies; critical discourse analysis and systemic functional linguistics. The research has been conducted on a corpus collection of 50 articles in English and Serbian languages, during the period of 2000-2013, published in two newsmagazines at different level of circulation. The main assumption in the genre theory that genre is a social action has been applied in this study in the sense that the articles of newsmagazines represent social activity in the institutional context in two different settings. The micro-genre analysis has shown significant difference in the two sets of articles: the most dominant micro-genre in the English corpus is argumentative media exposition, while explanatory media exposition is in the Serbian corpus. Deep rhetorical analysis of the data has shown significant differences in the structure of the texts. The authors of Serbian articles have shown greater individuality and diversity in the formation of their commentaries.*

Key words: *political discourse, textual analysis, Nin, Time, micro-genre, generic structure, rhetoric structure*